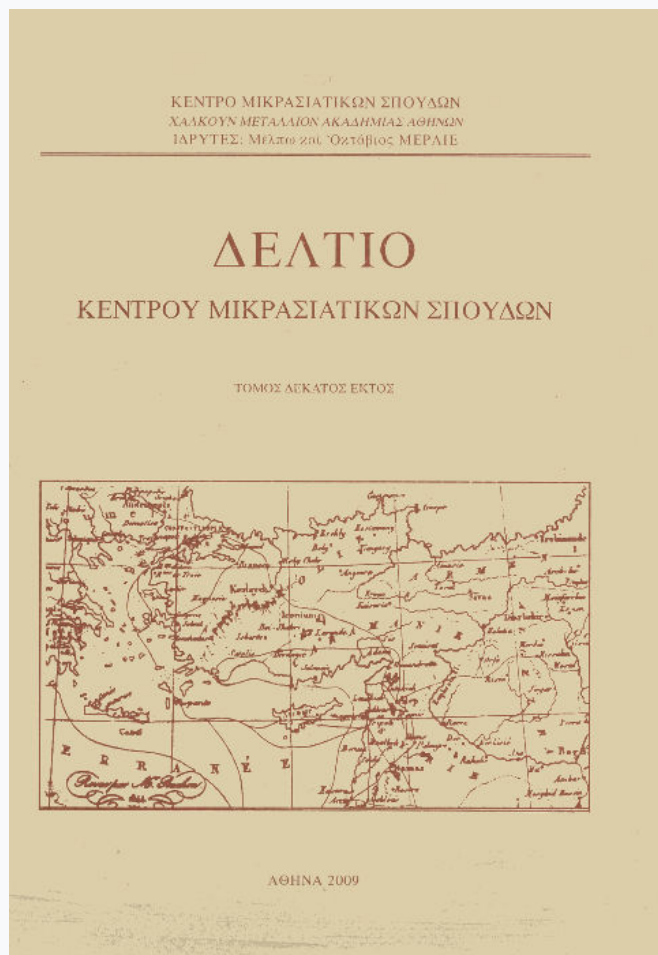

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 16 (2009)

Η μουσική παράδοση της Ινέπολης

Μάρκος Φ. Δραγούμης

doi: [10.12681/deltiokms.19](https://doi.org/10.12681/deltiokms.19)

Copyright © 2015, Μάρκος Φ. Δραγούμης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δραγούμης Μ. Φ. (2009). Η μουσική παράδοση της Ινέπολης. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 16, 347-378. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.19>

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΙΝΕΠΟΛΗΣ

ἀφιερώνεται στη μνήμη τοῦ Κωνσταντίνου Νησίδη

Ἡ Ἰνέπολη ἦταν καΐμακαμίλι (δηλαδή περιφέρεια ὑπαγόμενη στην Κασταμονή). Ἀπεῖχε 67 χλμ. ἀπὸ τὴν Κασταμονή καὶ 115 ἀπὸ τὴ Σινώπη. Στὸ Διοικητήριο βρισκόνταν τὰ δικαστήρια καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ καΐμακάμη. Τὸ ἀστυνομικὸ τμήμα ἦταν ἐπανδρωμένο μὲ εἴκοσι χωροφύλακες. Ὁ δήμαρχος ἦταν πάντα Τούρκος. Πρόεδρος τῆς κοινότητας ἦταν ὁ μοιχτάρης. Ἐκκλησιαστικά ἡ Ἰνέπολη ἀνῆκε στὴ μητρόπολη Νεοκαισαρείας ποὺ εἶχε τὴν ἔδρα τῆς στὰ Κοτύωρα. Ἡ κυριακάτικη λειτουργία γινόταν στὸ ναὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τίμου Σταυροῦ, ποὺ βρισκόταν στὸν κεντρικὸ συνοικισμό τῆς Ἰνέπολης. Στὶς παρυφές τῆς πόλεως ὑπῆρχε ἓνα μοναστήρι ἀφιερωμένο στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Πανηγύριζε στίς 15 Αὐγούστου παρουσία τοῦ Δεσπότη. Ὁ πληθυσμὸς πρὶν τὸ 1922 ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 10.000 Τούρκους καὶ 4.000 Ἑλληνες αὐτόχθονες καὶ μετανάστες ἀπὸ τὴ Σινώπη, Καισάρεια, Ἀγκυρα, Τραπεζοῦντα καὶ Λέρο. Στούς κατοίκους ὑπῆρχαν μερικοὶ Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι. Οἱ συνοικίες μὲ ἑλληνικὸ πληθυσμὸ ἦταν πέντε: 1) τὸ Παθερεῖον, 2) τὸ Ἀτσιδῆνο, 3) ἡ Καραδζά, 4) ἡ Ἰνέπολη καὶ 5) τὸ Ἀσκορδάσιον. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ ὑπῆρχαν δικοὶ μας γιατροὶ καὶ φαρμακοποιοί. Τὰ παιδιά τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας φοιτοῦσαν σὲ δικά τους δημοτικὰ σχολεῖα ὅπου μάθαιναν ὑποχρεωτικά καὶ τούρκικα. Τούρκικα μάθαιναν καὶ τὰ παιδιά ποὺ πῆγαιναν στὸ ἡμιγυμνάσιο, δηλαδὴ τὴν Κεντρικὴ Ἀστικὴ Ἑλληνικὴ σχολή, ποὺ στεγαζόταν στὸ Παθερεῖο. Οἱ τελευταῖοι Ἑλληνες τῆς περιοχῆς ἦταν πιὸ εὐποροὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀσχολοῦνταν κυρίως μὲ τὸ ἐμπόριο. Οἱ Τούρκοι στὴν πλειονότητά τους ἦταν βαρκαρῆδες καὶ χαμάληδες, ἀλλὰ ὑπῆρχαν καὶ μερικοὶ ἐπαγγελματίες. Τὰ ἑλληνικὰ τῶν Ἰνεπολιτῶν ἦταν τὰ ἴδια ποὺ μιλοῦσαν καὶ οἱ Ἑλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν ποντιακὴ διάλεκτο δὲν τὴν κατα-

λάβαιναν. Ἡ λύρα τους δὲν ἦταν ποντιακή, ἦταν πολιτική καὶ τὰ τραγούδια τους δὲν εἶχαν καμία σχέση μὲ τὰ ποντιακά. Τὰ μαγαζιά τῶν τροφίμων πουλοῦσαν διάφορα εἰσαγόμενα εἶδη καὶ τὰ προϊόντα τῆς τοπικῆς ἀλείας καὶ γεωργίας. Μεγαλέμποροι ἦταν ὁ Γιαννάς ἀπὸ τὴ Λέρο, ὁ Ἰωσηφίδης ἀπὸ τὴν Κασταμονή καὶ ὁ Φρυδάς πού ἦταν τραπεζίτης. Στὴν Ἰνέπολη ὁ πρῶτος διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐγίνε τὸ 1915 καὶ ὁ δεύτερος τὸ 1920. Μετὰ τὴν ἀνακαχὴ τοῦ 1918 (τέλος τοῦ Α' Παγκόσμιου Πολέμου) οἱ καταδιωχθέντες πού ἐπέστρεψαν βρῆκαν τὰ σπίτια τους μισοκατεστραμμένα καὶ τὰ καταστήματά τους λεηλατημένα. Οἱ Ἕλληνες Ἰνεπολίτες, μετὰ τὸν ὀριστικό τους διωγμό, διεσπάρησαν στὴ Ν. Ἰωνία τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Πειραιά, τὴ Θεσσαλονίκη, τὴν Κοζάνη καὶ τὰ Ἰωάννινα.

Στὴν Ἰνέπολη οἱ Ὀρθόδοξοι Πόντιοι συνδιασκέδαζαν μιὰ φορὰ τὸν χρόνο τὸ Δεκαπενταύγουστο στὸ πανηγύρι τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου στὸ Κερίζτεπε, βουνό πού δεσπόζει πάνω ἀπὸ τὴν Ἰνέπολη. Στὸ πανηγύρι συνέρρεαν καὶ ἄλλοι μικρασιάτες ἀπὸ τὴν Κασταμονή καὶ ἄλλοι. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ μικρότερα πανηγύρια μὲ καθολικὴ συμμετοχὴ τῶν μικρασιατῶν τῆς περιοχῆς, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦταν ἡ Κατάδυση τοῦ Τίμιου Σταυροῦ στὶς 6 Ἰανουαρίου. Τὴ μέρα αὐτὴ συνήθιζαν οἱ Ἀτσιδινοὶ νὰ τὴ γιορτάζουν σὲ ξεχωριστό μέρος. Στὴν περιοχὴ τῆς Ἰνέπολης οἱ Ἕλληνες δὲν συνδιασκέδαζαν μὲ τοὺς Τούρκους, ὅπως συνέβαινε π.χ. στὴ Σμύρνη. Μουσικὰ τους ὄργανα ἦταν τὸ βιολί, τὸ ντέφι καὶ ἡ λύρα καὶ κύριοι χοροὶ τὸ Γιάρ-γιάρ, ὁ Πίτετζης, ἡ Πόλκα, ὁ Συρτὸς καὶ τὸ Ζεϊμπέκκο¹.

Ἐξήντα κείμενα τῶν ἐλληνικῶν τραγουδιῶν πού συνηθίζονταν στὴν Ἰνέπολη καταγράφηκαν καὶ δημοσιεύτηκαν τὸ 1946 ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Ἀλεξιάδη στὸν 12ο τόμο τοῦ *Ἀρχείου Πόντου*². Γιὰ τὰ τραγούδια αὐτὰ ὁ Ἀλεξιάδης παρατηρεῖ ὅτι πραγματεύονται θέματα πού τὰ συναντᾶμε καὶ σὲ ἐλληνικά τραγούδια ἄλλων περιοχῶν ἀπὸ τὴν Ἠπειροὺς τὴν Καππαδοκία. Προσθετεῖ ὅμως, καὶ ὀρθά, ὅτι ξεχωρίζουν στὶς λεπτομέρειες ἔτσι πού νὰ «συμβάλωσιν σημαντικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς δημώδους ἐλληνικῆς ποιήσεως».

Μιὰ πρώτη προσπάθεια καταγραφῆς τῆς μουσικῆς τους ἐγίνε μὲ πρωτοβουλία τῆς Μέλπως Μερλιε τὸ 1931 ἀπὸ τὸν «Σύλλογο Δημοτικῶν Τρα-

1. Οἱ παραπάνω πληροφορίες ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν.

2. Ἀθήνα 1946, σσ. 131-170.

γυδιών», τὸ τωρινὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Μιὰ δεύτερη προσπάθεια ἀκολούθησε τὸ 1982 ἀπὸ τὴ Δόμνα Σαμίου καὶ μιὰ τρίτη τὸ 1989 ἀπὸ τὸν Ἰντεπολίτη Κωνσταντῖνο Νησίδη. Οἱ ἠχογραφήσεις τοῦ 1931 κυκλοφόρησαν τὸ 2004 στο CD τῶν Φίλων τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου «Τραγούδια ἀπὸ παρὰλιν πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου» χωρὶς νὰ συμπεριληφθοῦν στὸ ἔνθετό του καὶ οἱ νότες τῶν τραγουδιῶν. Οἱ ἠχογραφήσεις τοῦ 1982 ἔκτος ἀπὸ μία παραμένουν ἀνέκδοτες³. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γι' αὐτὲς τοῦ 1989.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὕλικὸ ἐπέλεξα γιὰ καταγραφή τὰ δεκατρία κομμάτια ποὺ ἔκριναν ὅτι παρουσιάζουν τὸ μεγαλύτερο μουσικὸ ἐνδιαφέρον, ἀποκλείοντας τὰ κακοεξελεσμένα καὶ τὰ πολὺ γνωστὰ ἀπὸ ἄλλες δημοσιευμένες συλλογές, ὅπως τὸν «Μενούση», τὴ «Μηλίτσα», τὸ «Τώρα τὰ πουλιά» κ.λπ. Τὰ παραδείγματα αὐτὰ χωρίζονται σὲ σκοποὺς τοῦ Γάμου (1-4), τοῦ Τραπεζιοῦ (5-8), μικτοὺς (9-10), τοῦ Χοροῦ τραγουδιστοῦς (11-12) καὶ τοῦ Χοροῦ ὀργανικοῦς (13-14). Γιὰ τὰ μικτὰ δὲν ἔχουν διασωθεῖ συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὴν κατηγορία τους. Ἀλλὰ ἡ πιθανότητα νὰ μὴν ἦταν μόνο τραγούδια τοῦ χοροῦ ἢ μόνο ἐπιτραπέζια εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, καθὼς συνυπάρχουν σ' αὐτὰ στοιχεῖα καὶ τῶν δύο εἰδῶν, δηλαδὴ ἡ μετρικότητα τῶν χορευτικῶν καὶ ἡ ἀργή, ρυθμικὴ ἀγωγή τῶν ἐπιτραπέζιων.

Ἡ ψυχὴ τῶν ἠχογραφήσεων τόσο τοῦ 1931 ὅσο καὶ ἐκείνων τῆς δεκαετίας τοῦ 1980 ἦταν ὁ Γιώργος Καμπουργιανίδης. Ἀπὸ τὴ βιογραφία του ποὺ δημοσιεύτηκε πρόσφατα ἀπὸ τὸν Γιάννη Κοντίτη στὸ περιοδικὸ *Λυχναρι* τοῦ Ἰωνικοῦ Συνδέσμου⁴ μαθαίνουμε ὅτι γεννήθηκε στὴν Ἰνέπολη τὸ 1904 καὶ ὅτι πῆρε τὸ ὄνομα Γιώργος ἀπὸ τὸν πατέρα του ποὺ εἶχε πεθάνει λίγο προτοῦ γεννηθεῖ. Ἡ μητέρα του ἦταν ἡ Σοφία Ἰωάννου ποὺ συνοδευόμενη ἀπὸ τὴ λύρα τοῦ γιοῦ της, ἀπέδωσε μαζί μὲ τὶς συμπατριώτισσές της, Κυριακὴ Γιαννοπούλου καὶ Ἑλένη Χατζηπέτρου, τὰ τέσσερα ἀπὸ τὰ πέντε τραγούδια ποὺ ἠχογραφήθηκαν ἀπὸ τὴ Μέλπω Μερλιέ τὸ 1931. Ὁ Γιώργος ἔμαθε τὴ λύρα μικρὸς ἀπὸ τὸν γείτονα του Κυριάκο Κουτμουρίδη. Μετὰ τὴ μικρασιατικὴ καταστροφὴ ἔφτασε στὴν Ἀθήνα καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴ Νέα Ἰωνία, δουλεύοντας ὡς οἰκοδόμος καὶ ἀσχολούμε-

3. Βλ. CD «Μικρασιάτικα Τραγούδια» ἀρ. 17. Ἔκδοση τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Συλλόγου Δημοτικῆς Μουσικῆς Δόμνας Σαμίου, 1η ἔκδοση (LP) 1984, 2η ἔκδοση (CD) 1992.

4. Τχ. 28, Ἀθήνα, Ἰούνιος 2007, σσ. 42-43.

νος με τη μουσική. Ήψαλλε και έπαιζε και βιολί. Ή λύρα του ήταν άγλαδόσχημη και στενή, όπως οι πολιτικές. «Ώς κοσμοπολίτης μικρασιάτης», γράφει ο Κοντίσης, «ο Καμπουργιανίδης γνώριζε βέβαια και τὰ εὐρωπαϊκά τραγούδια. Ἀκόμα και σήμερα τὸν θυμοῦνται στὸ ἐξοχικὸ του σπίτι στὴ Λούτσα οἱ γειτόνισσες πόσο ὁμορφα περνοῦσαν μαζί με τὰ τραγούδια του. Ὡρες ὁλόκληρες ἔπαιζε χωρὶς νὰ κουράζεται, ἀρκεῖ νὰ μὴν ἐνοχλοῦσε, ὅπως εὐγενικὰ ρωτοῦσε πάντα». Ὁ Καμπουργιανίδης ξαναπῆγε στὴν Ἰνέπολη τὸ 1972 ὡς ἐκδρομέας και πέθανε στὴν Ἀθήνα τὸ 1996.

Ἡ ἀνάλυση τῶν δώδεκα τραγουδιῶν ποὺ ἀκολουθοῦν φανερώνει τὰ παρακάτω στοιχεῖα γιὰ τὴ μορφολογία τους. Ὁ στίχος τῶν περισσότερων εἶναι ὁ ιαμβικός (ἢ πολιτικός) δεκαπεντασύλλαβος. Τὸ 7 ἀκολουθεῖ τὸν δωδεκασύλλαβο με τομὴ στὴν ἑβδομη συλλαβή, και τὸ 8 ἕναν συνδυασμὸ ἀπὸ ιαμβικούς και τροχαϊκοὺς ὀκτασύλλαβους. Οἱ στροφές εἶναι ἄλλοτε τριημίστιχες (1, 4, 5, 8, 9), ἄλλοτε δίστιχες (2, 3, 6, 7, 10, 11) και σὲ μία περίπτωση (12) τετράστιχη. Ὅλα τὰ τραγούδια ἐκτὸς ἀπὸ τρία (1, 5, 6) ἀκολουθοῦν κάποιο μέτρο, συνήθως τετράσημο. Τὸ μέτρο τοῦ 3 εἶναι τρίσημο με ἐμβόλιμα δίσημα και τῶν 4 και 7 δίσημο με ἐμβόλιμα τρίσημα. Ἡ μουσικὴ ἀπαγγελία τῶν κειμένων στὶς περισσότερες περιπτώσεις γίνεται ὁμαλὰ χωρὶς τσακίσματα ἢ γυρίσματα. Ἐξαιρέσεις ἔχουμε στὸ 4 ὅπου ἡ τρίτη φράση ἐμφανίζει ἕνα ἑξασύλλαβο τσάκισμα (ὦχ ἁμάν, γελῆ ἁμάν) και στὰ 8 και 12 ὅπου παρατηροῦνται γυρίσματα στὶς τελευταῖες φράσεις. Τὸ μοναδικὸ τραγούδι ποὺ διανθίζεται ἀπὸ ἐπὼδὸ εἶναι τὸ 11. Ἡ πλειονότητα τῶν χρησιμοποιούμενων κλιμάκων εἶναι διατονικές. Τὸ 5 βασίζεται στὴ χρωματικὴ κλίμακα τοῦ ρέ (ἦχος πλάγιος τοῦ δευτέρου), ἐνῶ τὰ 6 και 8 ἀρχίζουν διατονικά και καταλήγουν χρωματικά. Ἑπτὰ διατονικές μελωδίες καταλήγουν στὸ ρέ, μία στὸ μι (τέταρτος ἦχος «λέγετος») και μία στο χαμηλὸ σι (ἦχος «βαρύς»). Οἱ 1, 2 και 10 ἀποφεύγουν στὶς πρώτες τους φράσεις τὴν καταληκτικὴ τους νότα και τὴν ἀγγίζουν μόνο κατὰ τὴ στιγμή ποὺ δλοκληρῶνεται ὁ μελωδικὸς τους κύκλος. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἔλκει τὴν καταγωγή του ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα στρώματα τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς και ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς τρίτους ἦχους. Οἱ περισσότερες μελωδίες ποὺ καταλήγουν στὸ ρέ παρουσιάζουν μιὰ τονικὴ ἀμφισημία. Ἡ 1 δαπανᾷ τὸ μεγαλύτερο μέρος της στὸν τρόπο τοῦ φά. Ἡ 2 κινεῖται κι αὐτὴ στὸν τρόπο τοῦ φά ὥσπου νὰ φθάσει στὴ μέση. Ἐξᾴλλου στὰ δύο τρίτα τῆς 9 και σὲ ὅλες τὶς φράσεις τῆς 10 (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τελευταία) ἐπικρατεῖ ὁ τρόπος τοῦ ντό. Οἱ μόνες μελωδίες ποὺ σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία δέχονται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὅτι ἀνήκουν στὸν τρόπο τοῦ ρέ εἶναι οἱ 3, 6 και 11. Ἡ πλήρης ὀκτάβα ἀξιοποιεῖται μόνο ἀπὸ τὴν 1, ποὺ μάλιστα σὲ μιὰ στιγμή

στην αρχή της δεύτερης φράσης την ξεπερνάει κατά μία τέταρτη καθαρή. Αύξημένη έκταση έχει και η 8 (κινείται από το βαρύ σι φυσικό στο όξι σι ύφεση). Οι υπόλοιπες μελωδίες κινούνται στις πιο περιορισμένες εκτάσεις των έξι ή επτά συνεχόμενων φθόγων και στην περίπτωση των 3, 4 και 11 μέσα σ' ένα πεντάχορδο. Το 3 μάλιστα είναι το μόνο από τα δώδεκα τραγούδια που δεν κάνει καθόλου χρήση της ύποτονικης.

Οι περισσότερες από τις παραπάνω μελωδίες (και οι δύο οργανικοί σκοποί) έχουν παραδοσιακή δομή αλλά δεν φαίνεται να είχαν ιδιαίτερη διάδοση. Έξαιρούνται η 4 και η 7 που θα τις βρούμε με διαφορετικά κείμενα σε αρκετά άλλα μέρη. Η πρώτη είναι δημοφιλής στις Κυκλάδες (Πάρος) και η δεύτερη – που εικάζεται ότι έχει μικρασιατική προέλευση – τραγουδιέται στα νησιά (όπως π.χ. στην Αίγινα), αλλά και στην ηπειρωτική Ελλάδα⁵.

5. Η ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης θα μου ήταν αδύνατη αν η κ. Δόμνα Σαμίου δεν μου είχε παραχωρήσει τις Ίνεπολίτικες ηχογραφήσεις της του 1982. Γι' αυτό και από εδώ της εκφράζω τις πιο θερμές μου ευχαριστίες.

1. ΚΟΙΜΑΤ' ΑΣΤΡΙ (Ίνέπολις)
(Έλένη Χατζηπέτρου, 1930)

♩ ~100
A piacere *tr*

Κοι - μάτ' α - στρί, κοι - μάτ' αυ - γή,

κοι - μά - ται νιο φεγ - γά - ρι,

κοι - μά - ται κό - ρην έ - μο - ρφη. *dim*

1. ΚΟΙΜΑΤ' ΑΣΤΡΙ (Ίνέπολις)

Τραγούδι: Έλένη Χατζηπέτρου

Κοιμᾷτ' ἀστροί, κοιμᾷτ' ἀνθή, κοιμᾷται νιό φεγγάρι
 Κοιμᾷται κόρην ἔμορφη, κοντὰ στοῦ παλικάρι
 Τὸ παλικάρι χαίρεται, κι ἡ κόρη ἀναξενάζει
 Ἦ μάνα της τὴν ἐρωτᾷ, κι ἡ πεθερὰ τῆς λέει
 «Τ' ἔχεις νυφίτσα μ' κι ὅλο κλαῖς, καὶ βαριαναξενάζεις
 Νύφη μ' πεινᾷς, νύφη μ' διψᾷς, νύφη μ' ροῦχα γυρεύεις;»
 «Οὔτε πεινῶ, οὔτε διψῶ, οὔτε ροῦχα γυρεύω
 Τοῦ γιοῦ σου ἡ ἀγάπη μ' ἔκαψε, τοῦ γιοῦ σου οἱ ἀμπορχάδες
 πού ἦταν τριῶν μεροῦ γαμπρός, σὴν ξενιτειᾶν ἐδιάβεν
 Τὸ χελιδόνι σὴν φωλιά, κοιμᾷται μὲ τὸ ταίρι
 Καὶ ᾗ γὼ κοιμοῦμαι μοναχή, χειμῶν καὶ καλοκαίρι».

ἀναξενάζει: ἀναστενάζει – ἀμπορχάδες: πίκρες.

Σχόλιο

Τραγούδι γάμου. Λεγόταν ὅταν ἔλουζαν τὴ νύφη στοῦ λουτροῦ τὸ Σάββατο. Χρησιμοποιεῖ τὴ μελωδία τοῦ ᾠδῆ Γιώργη (ἀρ. 2) σε μελισματική καὶ ρυθμικά ἐλεύθερη μορφή.

2. ΑΦΕΝΤΗ Μ' ΑΓΙΕ ΓΙΩΡΓΗ ΜΟΥ (Ίνέπολις)

(Ίνεπολίτισσες, 1930)

♩ ~ 90

Α - φέ - ντημ' Α - γιε Γιώρ - γη μου,

τί - μι - ον κα - βαλ - λά - ρη,

αρ - μα - τω - μέ - νος με σπα - θί,

και με χου - σό κο - ντά - ρι.

2. ΑΦΕΝΤΗ Μ' ΑΓΙΕ ΓΙΩΡΓΗ ΜΟΥ (Ίνέπολις)

Ἀφέντη μ' Ἄγιε Γιώργη μου, τίμιον καβαλλάρη,
 ἄρματωμένος με σπαθί καὶ με χρυσὸ κοντάρι,
 σὴ δόξα καὶ σὴ δύναμη ἓνα βαθὺ πηγάδι
 Καὶ στὸ δικό μας τὸ χωριό, ἓνα μαντηλαβάνι
 κάθε Σαββάτο τὸ θεριὸ ἄνθρωπο τὸ ταῖγον
 καὶ ἂν δὲν φάγει κανέναν, νερὸ δὲν θὰ μᾶς δώκει
 Μάννα μ', Σαββάτο τὸ βραδὸ σὴν βρύση νὰ μὴ πάει
 νὰ δείξουνε τὰ πουλετιὰ σὲ ποινοῦ θέλουν τύχει
 Καὶ ἔτυχαν τὰ πουλετιὰ εἰς τὴν βασιλοπούλα
 ὅπου τὴν εἶχε μάννα τῆς μίαν καὶ μοναχοῦλα
 Σὰν τ' ἄκουσεν ὁ βασιλιάς πολὺ τὸν κακοφάνει
 πολὺς λαὸς μαζεύτηκε σὸν βασιλιά πηγαίνει
 -Ἀφέντη βασιλέα μου, νὰ δώσεις τὸ παιδί σου
 -Ὅλο μ' τὸ βιὸ παρῆτε το καὶ ἀφεῖτε τὸ παιδί μου
 -Ἐμεῖς δὲν θέλουμε τὸ βιό, θέλουμε τὸ παιδί σου
 γιὰ τὸ παιδί σου δίνεις το, γιὰ ἔρκεσαι ἀτὸς σου

-Στολίστε τ', ἀρματῶστε το, κανεῖτε το μιὰ νύφη
 ὀλόχρυσα βαλεῖτε το κι ὅλο μαργαριτάρια
 ὄντις τὸ τρώει τὸ θεριὸ γλυνὰ νὰ τὸ μασᾷται.
 Ἐστολίσαν, ἀρμάτωσαν, ἐκάναν το μιὰ νύφη
 ὀλόχρυσα τὸ ἔβαλαν κι ὅλο μαργαριτάρια.
 Πολὺς λαὸς μαζώχτηκε σὴν βρύση τὴν πηγαίνουν
 Ὅντις πῆγαν καὶ σίμωσαν, σῆς βρύσης σὸ κιφάλι
 κάθητ' ἕνας ἐνιούτσικος κ' ἔμορφον παλληκάρι
 -Πῆγαινε, ξένε μ', ἀπεκεῖ νὰ μὴ σὲ φάῃ ὁ δράκος
 ποὺ θέ νὰ φάει ἐμένανε τὴ μαύρη τύχη ποὺ ἔχα
 -Ἐσύ, κόρη μ', μὴ φοβηθεῖς, ἐγὼ θὰ τὸν σκοτώσω
 λίγον ὕπνον ἂς κοιμηθῶ σὸ γόνάτο σ' ἀπάνω
 κι ὄντις ἐβγαίνει τὸ θεριό, τότες νὰ μὲ φωνάξεις.
 Βλέπει ἔρχεται τὸ θεριὸ ὁ δράκος ὁ μεγάλος
 Ὁ οὐρανὸς ἐτρόμαξεν, τὰ δέντροι ξερριζώθαν
 κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὸ φόβο της φώναξεν «Ἄη-Γιῶργη!»
 Σηκώθε ἀνατολικά καὶ τὸν σταυρὸ του κάνει
 μιὰ κονταριά τοῦ ἔδωκε, ἐπῆρε τὸ λαιμὸ του
 καὶ ἄλλη μιὰ τὸ ἔδωκε, πῆρε τὴν κεφαλὴ του
 καὶ στὸ ταῖφι τὴν ἔβαλε στὸ βασιλιά τὴ στέλνει
 Κι ἔκατσε καὶ τὴν ρώτησε, ἔκατσε καὶ τὴ λέει
 -Κόρη μ', ἐσύ ποῦ τὸ ἔξερες ποῦ ἦμουν Ἄης-Γιῶργης;
 -Τὴν ὥρα ποὺ κοιμόσουνε σὸ γόνάτο μ' ἀπάνω
 περιστεράκι πέραναγε σὴν κεφαλὴ σ' ἀπάνω
 καὶ ἔγραφε σὴν φτεροῦδα τοῦ «τιμίο καβαλλάρη»
 -Ἄτε, κόρη μου, πῆγαινε, πῆγαινε σοῦ κυριοῦ σου
 -Ἄτε νὰ πάγουμε μαζὶ χάρισμα νὰ σὲ δώσει
 -Ἐγὼ δὲ θέλω χάρισμα, μόνον θέλω ἐκείνον
 Χαιρέτα με τὸν κύρη σου τὸν πολυχρονεμένο
 νὰ χτίσει μίαν ἐκκλησιά, σὴν ἐκκλησιὰν ἀπάνω
 νὰ γράφει τίμιος σταυρός, νὰ γράφει Ἄης-Γιῶργης.

μανηλαβάνι: μεγάλο θεριό - ταῖγουν: ἀντὶ ταῖζουν - πουλετιά: κληροί -
 ἐνιούτσικος: νέος - ἄτε: ἄντε.

Σχόλιο

Καθιστικό τραγούδι γάμου. Τραγουδιόταν ὅταν ντυνόταν ἐπίσημα ὁ γαμπρὸς
 στὸ σπίτι του πρὶν ἀπὸ τὴ στέψη, ὑπὸ τὶς εὐλογίες τοῦ ἱερέα. Λεγόταν ὁμως
 καὶ σὲ ἄλλες περιστάσεις, ἀκόμα καὶ σὰ νανούρισμα. Τὸ ἴδιο ἴσχυε καὶ γιὰ τὰ
 ὑπόλοιπα ἐπιτραπέζια τραγούδια ποὺ κυκλοφοροῦσαν στὴν Ἰνέπολη.

3. ΑΚΟΥΣ ΑΚΟΥΣ Ε ΝΙΟΝΥΦΟΣ (Ἰνέπολις) (Ἰνεπολίτισσες, 1931)

♩-90

Α - κούς α - κούς ε νιό - νυ - φος, και
 κυ - ρά συ - μπε - θέ - ρα, (ν')ά - κου - σε τι σε
 μή - νυ - σε, του νιό - γα - μπρου η μά - να.

3. ΑΚΟΥΣ ΑΚΟΥΣ Ε ΝΙΟΝΥΦΟΣ (Ἰνέπολις)

Ἄκουῤς, ἀκουῤς ἔ νιόνυφος καὶ κυρὰ συμπεθέρα
 Ἄκουσε τί σὲ μήνυσε, τοῦ νιόγαμπρου ἡ μάνα:
 «Ἐναν καιρὸν μᾶς ἔταξες, κοράσιο νὰ μᾶς δώσεις
 Τώρα τὸ ἐθυμήθαμε, κι ἤρταμε νὰ τὸ πάρ'με
 Μὲ τετρακόσιους ἄρχοντες, μὲ χίλια παλικάρια.
 «Μάν' ἄνοιξε τίς πόρτες μας, κατέβα στίς αὐλές μας
 Νὰ δεῖς τὸ ψίκι πό' ρχεται, τὴ νύφη ποὺ μᾶς νὰ φέρουν
 Μὰ νὰ τὸ ψίκι πό' ρχεται, κατέβα θυγατέρα
 Σὰν ἥλιος λάμπει κι ἔρχεται, σὰν φεγγαράκι ἴστράφτει
 Σὰ τὴν λαμπάδα τὴ χυτή, στίς πόρτες μας ἐμπαίνει»*

* Ὡς ἔδω μόνον τὸ τραγουδοῦν στοὺς γάμους, ὅχι παρακάτω, γιὰ νὰ μὴ κακοφανεῖ τῆς νύφης.

Ἡ μάνα στὴν κόρη της
 «Κόρη μ' ἂν τὴν ζήλεψες, ἐγὼ νὰ σὲ τὴ χάσω
 «Μαγέροι, μαγειρέψετε, τὰ ψάρια λιβαδίσσα
 Βαλῆτέ τὴν στὰ σκοτεινά, τί τρώει νὰ μὴν ξέρει»
 Σὴ μιὰ τὴ βούκα δίψασε, σὴν ἄλλ' ἔκαταπνιε
 Σὴ τρίτῃ τὴ φαρμακερή, κόρη ἐκοντοστάθη
 «Κύρ' ἀντραδέρφη, μάτια μου, κύρ' ἀντραδέρφη φῶς μου
 Λίγο νερό, λίγο κρασί, τώρα θὰ βγεῖ ἡ ψυχὴ μου»
 «Ἐδῶ νερό δὲ βρῖσκεται, οὔτε κρασί πουλοῦνε»
 «Κύρ' Κωνσταντὴ, τὰ μάτια μου, κύρ' Κωνσταντὴ τὸ φῶς μου
 Λίγο νερό, λίγο κρασί, τώρα θὰ βγεῖ ἡ ψυχὴ μου»
 Παίρνει γυαλὶ καὶ μαστραπά, τὴ σκάλα κατεβαίνει
 Ἐφτὰ πηγάδια γύρισε, σταλιὰ νερό δὲ βρῆκε
 Ἄλλα ἑφτὰ ἐγύρισε, τότε νερό εὗρηκε
 Ἦρθε τὸ μαυροχάμπαρο στῆς βρύσης τὸ κεφάλι
 Ἐβγάλεν τὸ μαχαίρι του, σὸν οὐρανὸ τὸ δίκνει
 Μαχαίρι, μαχαιράκι μου, κατέβα στὴν καρδιά μου»

ψίκι: νύφη – θυγατέρα: ἀντραδέλφη – λιβαδίσσα: φίδια – μαυροχάμπαρο: μαῦρο χαμπέρι (εἶδηση) – δίκνει: δείχνει.

Σχόλιο

Τραγοῦδι γάμου. Τὸ ἔλεγαν οἱ γυναῖκες τῆς συνοδείας τοῦ γαμπροῦ χορεύοντας στὸ δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ τῆς νύφης, ὅταν πήγαιναν νὰ τὴν παραλάβουν γιὰ τὴ στέψη. Ὁ γάμος γινόταν πάντα μέρα, ἐκτὸς ἂν ἐπρόκειτο γιὰ δεῦτερο γάμο ὁπότε γινόταν τὸ βράδυ.

4. ΒΑΛΑΜ' ΤΙΣ ΤΑΒΛΕΣ ΑΡΓΥΡΕΣ (Ἰνέπολις)
(Ἰνεπολίτισσες, 1931)

♩ = 90

2. Βά - λαμ' τις τά - βλες αρ - γυ - ρές, μα -

ντή - λια συρ - μα - τέ - νια, βά - λαν και

μέ... (ν)ωχ α - μάν γκελ α - μάν, βά - λαν και

μέ - να κερ - να - στή. 3. Βά - λαν και μένα...

4. ΒΑΛΑΜ' ΤΙΣ ΤΑΒΛΕΣ ΑΡΓΥΡΕΣ (Ίνέπολις)

Σηκώθηκ' ὁ ἀφέντης μας τίς τάβλες ν' ἀρματώσει
 Βάλαμ' τίς τάβλες ἀργυρές, μαντήλια συρματένια
 Βάλαν καὶ μένα κερναστή, σῆς τάβλας τὸ κιφάλι
 Γιά νά κερνώ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοῖς πραγματευτάδες
 Γιά νά κερνώ τὸν βασιλιά, καὶ τὴ βασιλοπούλα
 Κι ἀπ' τὸ πολὺ τὸ κέρνασμα, κι ἀφ' τὴν πολλὴ ἀγάπη
 Συντρόμαξε τὸ χέρι μου, κι ἔπεσεν τὸ ποτήρι
 Κι οὐδὲ σὲ πέτρων ἔπεσε, κι οὐδὲ στὸ χῶμα πάνω
 Σ' ἀφέντη μου στὰ γόνατα, γενῆκε τρ(ί)α κομμάτια
 Κι ὁ ἀφέντης μας ἐκάκιωσε, ξέβγε νά μὲ πουλήσει
 Κι οὐδὲ σὰ χίλια δίνει με, κι οὐδὲ σὰ δυὸ χιλιάδες
 Θέλει φλουριά βενέτικα, φλουριά κωνσταντινάτα
 «Δῶσε ξανθὴ καὶ πάρε με, ξανθὴ, ξαγόρασέ με
 νά γίνω γῆ νά μὲ πατεῖς, γεφύρι νά περάσεις
 νά γίνομαι καλντίμ μπαξές, νά μπεῖς νά σεργιανίσεις».

ξέβγε: βγήκε – καλντίμ μπαξές: κήπος μὲ καλντερίμι.

Σχόλιο

Τραγούδι γάμου. Λεγόταν ὅταν ἐρχόταν ἡ νύφη μετὰ τὴ στέψη στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Χορὸς Συρτός. Οἱ τραγουδίστριες τοῦ 1931 ξεκίνησαν ἀπ' τὸ δευτέρου στίχο.

5. Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ ΚΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ (Ίνεπολις)
(Ίνεπολίτισσες, 1931)

♩ ~110

2. Τα τρι(ι)α στη ζύ - γη τα βα - λαν,

κη ξε - νι - τειά βα - ρει α,

π'α - νά - θε - μά σε ξε - νι - τειά. 3. Πα-νά-θεμά σε...

5. Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ ΚΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ (Ινέπολις)

Ἡ ξενιτεῖα κι ὁ θάνατος, κι ἡ ζωνταχωρισιά
 τὰ τρία στὴ ζύγη τὰ βαλαν, κι ἡ ξενιτεῖα βαρεῖα
 «Π' ἀνάθεμά σε ξενιτεῖα, ἐσὺ καὶ τὰ καλά σου
 Πιότερες εἶναι οἱ πίκρες σου, παρὰ τὰ διάφορά σου
 Π' ἀνάθεμά σε ξενιτεῖα, χίλια καλά κι ἂν ἔχεις
 Ἔχεις νερὰ φαρμακερὰ, γεφύρια περνασμένα
 Κι ὅποιοι περνᾷ ξεχάνεται, κι ἀπουμένει στὰ ξένα
 Πέρασα κι ἐγὼ τ' ὄρφανό, καὶ πόμεινα στὰ ξένα
 Κι ἔκανα ξένες ἀδερφές, καὶ ξένες παρμαννάδες
 Γιὰ νὰ πλυνοῦν τὰ ροῦχα μου, τὰ δυνὸν πουγκάμισά μου
 Πλύναν τὰ μιά, πλύναν τὰ δύο, σοῖς τρεῖς τὰ ἐβαρέθαν»
 «Πάρε ξένη μ' τὰ ροῦχα σου, τὰ δυνὸν πουγκάμισά σου»
 Παίρνει ξένος τὰ ροῦχα του, τὰ δυνὸν πουγκάμισά του
 καὶ τὰ παραπονέματα, σ' τοῦ μαντηλιοῦ τὴν ἄκρη
 Ἐπῆρε τὸ δρομί-δρομί, τ' ὦριον τὸ μονοπάτι
 τὸ μονοπάτι τοῦ βγαλε, στὸ σταυροδρόμι ἀπάνω
 «Καλὴ μερὰ σου λυ(γ)ερή», «Καλῶς τὸ παλικάρι»
 «Ἄχ! μαῦρα φορεῖς, μαῦρα πατεῖς, καὶ μαῦρα συντυχαίνεις»
 «Ἄχ! ἔχω (ν)υὸ στὴν ξενιτεῖα, λείπει τριάντα χρόνια
 Ἄλλοι μὲ λένε πέθανε, κι ἄλλοι μὲ λένε χάθε
 Κι ἄλλοι μὲ λὲν παντρεύτηκε, κι ἄλλην καλὴν ἐπῆρε»
 «Μάνα μ', ἐγὼ εἶμ' ὁ γιόκας σου, ἐγὼ καὶ τὸ παιδί σου»
 Φιλέματα, ἀγκαλιάσματα, στὸ σπίτι της τὸν πάγει
 «Δοῦλες μου, ἀπλῶστε τὰ χαλιά, φέρετε παξουμάδι
 Φερεῖτε τὸ καλὸ κρασί, νὰ πιεῖ τὸ παλικάρι
 Ἦρτε κι ὁ αγαπημένος μου, ἦρτε καὶ ὁ χρυσός μου».

παρμαννάδες: παραμάννες – ὦριον: ὠραῖο – φερεῖτε: φέρετε.

Σχόλιο

Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς, ἐπιτραπέζιο.

6. ΚΟΡΑΣΙΟΝ ΕΤΡΑΒΩΔΑΝΕ

(Κώστας Γεωργιάδης, 1982)

♩ ~80

Κο - ρά - σιον ε - τρα - βώ - δα - νε,

σης Τρί - χας το γε - φύ - ρι, και

το γε - φύ - ρι τρώ - μα - ξε, και

πο - τα - μός ε - στά - θε.

6. ΚΟΡΑΣΙΟΝ ΕΤΡΑΒΩΔΑΝΕ

Κοράσιον ἐτραβώδανε σῆς Τρίχας τὸ γεφύρι
καὶ τὸ γεφύρι τρώμαξε κι ὁ ποταμός ἐστάθε
κι ὅσα καράβι' ἀρμένιζαν ἀπ' ἄρμενα ἐστάθαν
Κ' ἓνα καράβι Κρητικὸ γυρίζει τρογυρίζει
-Ἄβις, κόρη μ', τὴν τραβωδιὰ κι ἄς δράμουν τὰ καράβια
-Εἰγὼ κι ἂν ἐτραβώδησα, ἀπὸ καρδιᾶς δὲν εἶναι
μάνναν καὶ κύρην ἔχασα κ' ἐννέα 'δελφούς στραδιώτας
καὶ πεθερὸ καὶ πεθερὰ καὶ δώδεκ' ἀντραδέρφους
κι ἄντρα ἔχω σὴν ἀρρωστιά τὴν τώρα καὶ δέκα χρόνους
λαγοῦ τυρὶ μὲ ζήτηξε κι ἄσπρης λαφίνας γάλα
"Ὡστο ν' ἀνέβω σὸ βουνό, νὰ κατεβῶ σοὺς κάμπους
ἄντρας μου ἐξαρρώστησε κι ἄλλην καλὴν ἐπῆρε
Θέλω νὰ τὸν καταρασθῶ καὶ πάλι τὸν λυποῦμαι
καὶ πάλ' ἄς τὸν καταρασθῶ καὶ πάλι ἄς τὸν βρῶσω
Ἀπὸ ψηλὰ νὰ κρεμμιστεῖ, σὰ χαμηλὰ νὰ πέσει
σὰν τὸ γυαλὶ νὰ ραγιστεῖ, σὰν τὸ κερί νὰ λειώσει
ἐννιά γιατροὶ νὰ τὸν γιατροῦν, δώδεκα μαθητάδια
καὶ δεκαχτὼ γραμματικοὶ νὰ γράφουν τοῖς γιαράδοι
καὶ νὰ περνῶ καὶ 'γὼ 'π' ἐκεῖ νὰ δίνω καλημέρα
-Καλὴ μέρα σας, κύρ γιατροί, καλῶς τὸ πολέματε
ἄς κόφτουν τὰ ξουράφια σας, κρέατα μὴ λυπᾶστε
Ἔχω πανὶ ψιλό πανὶ σαράντα πέντε πῆγες
σοὺς οὐρανοὺς τὸ διάστηκα, σοὺς ἄστρους τὸ μαζεῖω
τοῖς πέντε δίνω γιὰ ξαντὸ καὶ γιὰ πανὶ τοῖς δέκα
τοῖς ἄλλες τοῖς ἐπίλοιπες φιτίλια σοῖς γιαράδοι
Τοῖς δίνω σάβανό του.

ἄβις: ἄσε, ἄφησε.

Σχόλιο

Τραγοῦδι ἐπιτραπέζιο.

7. ΟΝΤΑΣ ΗΜΟΥΝ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

(Κ. Νησίδης, 1989)

♩ 80

1. Ό-ντας ή-μουν πα-λι - κά - ρι, δώ - δε-κα χρο - νού, ή -

ταν και τ'ά-λο - γό μου, τέσ - σε - ρου χρο - νού. 2. Γε -

νί - τσα - ροι με πιά - σαν...

Παραλλαγές

1ο μέτρο

4ο μέτρο

7. ΟΝΤΑΣ ΗΜΟΥΝ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

"Οντας ἤμουν παλικάρι δώδεκα χρονοῦ
 ἦταν καί τ' ἄλογό μου τέσσερου χρονοῦ.
 Γενίτσαροι μὲ πιάσαν γιὰ τὸν πόλεμο
 γιὰ νὰ μάθω τὸ τοξάρι καὶ τὸν πόλεμο
 Οὔτε τὸ τοξάρι' ἔμαθα κι οὔτε πόλεμο
 μόν' ἔμαθα λεβεντιά καὶ λεβεντιακά
 Σ' ὅλους σοὺς κάστρους πῆγα, ὅλους γύρισα
 σὰν τῆς Ὠργιάς τὸ κάστρο κάστρο δὲν εἶδα
 Τριγύρω γύρω πύργος μαρμαρόχτιστος
 μὲ σιδερένιες πόρτες, μ' ἀργυρά κλειδιά
 "Ἐνα μικρὸ τουρκάκι ρωμογύριστο
 πάει σὸν βασιλέα, πῆγε νὰ κριθεῖ
 -Ἀφέντη βασιλέα καὶ πολύχρονη
 χάρισμα νὰ μὲ δώσης γιὰ τὸν κόπο μου
 γιὰ νὰ σὲ παραδώσω τὸν κάστρο τῆς Ὠργιάς
 -Χίλια τὸ χάρισμά σου, μύρια τὰ ροῦχα σου
 Βάλλει κακὰ σὸν νοῦ του τὸ τουρκόπουλλο
 βάλλει μαξιλαράκι σὴν κοιλίτσα του
 γυρίζει τριγυρίζει σὸν πύργο γιὰ νὰ μπῇ
 γυρίζει τριγυρίζει καὶ μοιριολογεῖ
 -Ἀνοιξε, κόρη μ', πόρτα, πόρτα τῆς Ὠργιάς
 -Ἐσὺ εἶσαι τουρκάκι ρωμογύριστο
 -Ἄν εἶμαι ἐγὼ τουρκάκι ρωμογύριστο
 τὸ ἔχω σὴν κοιλιά μου πέτρα νὰ κοπῇ
 Τότε πιστεῦ' ἡ κόρη καὶ πάει ἀνοίγει τον
 "Ὡστου ν' ἀνοίξη πόρτα, χίλοι μπήκανε
 κι ὥστου νὰ καλανοίξη, μύριοι μπήκανε
 "Ἡ κόρη ἀπ' τὸν φόβο ἐπαῖλτισε
 σε παλληκαριῶν ἀγκάλες ἐπαράδωσε.

ἐπαῖλτισε: ἐμπαῖλντισε - ρωμογύριστος: Ρωμὸς ποὺ ἀλλαξοπίστησε.

Σχόλιο

Τραγοῦδι ἐπιτραπέζιο.

8. ΕΝΑ ΒΡΑΔΟ ΒΡΑΔΟΥΤΣΙΚΟ

(Κώστας Γεωργιάδης / Γιώργος Καμπουριανίδης, 1982)

♩-96 Εισαγωγή

Έ - να βρά - δο, έ - να βρά - δο

βρα - δού - ται κο,

Στροφή

1. Έ - να βρά - δο βρα - δού - ται

κο, έ - να Σαβ - βά - το

βρά δο, με κέο - να - νε, με κέο -

να - νε (ν)α - φέ - ντης μου.

2. Με κέο - να - νε α - φέ - ντης μου...

8. ΕΝΑ ΒΡΑΔΟ ΒΡΑΔΟΥΤΣΙΚΟ

"Ένα βράδο βραδούτσικο, ένα Σαββάτο βράδο
 με κέρνανε ό αφέντης μου νά με γλυκοκοιμίσει
 και 'γώ δυό τόν έκέρασα, κοιμήθε κι απατός του
 Έφόρεσα τὰ ρούχα του κ' έζώστα τ' άρματά του
 άνέβηκα 'ς σόν μαύρο του σής άγαπά πηγαίνω
 άνάθεμα κι άν ήξερα στράτες και μονοπάτια
 Ό μαύρος του με έβγαλε σής άγαπά σοίς πόρτες
 Βρίσκω τοίς πόρτες ασφαλιχτές και τὰ κλειδιά συρμένα
 Σάν μ' είδε κ' ή καλίτσα του, την σκάλα κατεβαίνει
 γυαλί βαστά σό χέρι της, ποτήρι νά κεράσει
 κι όσα ποτήρια με κερνά τόσα λόγια με λέει
 -Έψές πού 'σουν, αφέντη μου, προψές πού 'σουν, καλέ μου;
 -Έψές ήμουν σής μάννας μου, προψές σής άδελφής μου
 κι άπόψε μετά σένανε νά γλυκοκερναστούμε
 -Σάν πρώτα κ' είς', αφέντη μου, σάν πρώτα, τσελεπή μου
 -Μωρή σκύλλα, μώρ' άνομη, μωρή καταραμένη
 αυτὰ τὰ λές έπίσω μου, τὰ λές κι άπεμπροστά μου;
 Έβγαλε τó μαχαίρι του άπ' άργυρό φεκάρι
 την κεφαλή της έκοψε, σάν μήλο πέφτει κάτω
 και σό ταψί την έβαλε, σόν κύρη της την πάει
 -Γιά ξύπνα ξύπν' αφέντη μου, γιά ξύπνα, τσελεπή μου
 -Άβις με, άβις, λυγερή, κακ' όνειρο πού βλέπω
 -Γιά ξύπνα ξύπν' αφέντη μου, έγώ νά τó ξεγήσω
 -Είδα πράσα και σέλινα και ποταμός και χώρα
 -Η πράσα είν' ή πίκρα σου, τó σέλινο χολή σου
 ό ποταμός τó δάκρυ σου κ' ή χώρα χωρισμός σου
 -Άς μη έκανες λυγερή αυτήν την άδικία
 κυρά ήταν σ' έμένανε, σκαβάκι σά παιδιά σου.

'κ': δέν - άβις: άσε, άφησε.

Σχόλιο

Τραγούδι έπιτραπέζιο. Στο ξεκίνημα του τραγουδιού προτάσσεται μιá έξάμε-
 τρη είσαγωγή πού συμπίπτει μελωδικά με τη φράση του καταληκτικού έξάμε-
 τρου (με κέρνανε...). Οί έπόμενες στροφές συνεχίζουν χωρίς προεισαγωγές.

9. ΚΑΡΑΒΙ ΕΝΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

(Γιώργος Καμπουργιανίδης, 1982)

1.Κα - ράβ' έ - νι το σπί - τι μου,

θα - λάσ - σα η αυ - λή μου, και

του βο - ριά τα κύ - μα - τα.

2.Και του βο - ριά...

9. ΚΑΡΑΒ' ΕΝΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Καράβ' ἔνι τὸ σπίτι μου, θάλασσα ἡ αὐλή μου
καὶ τοῦ βοριά τὰ κύματα εἶν' οἱ παρηγοριές μου
Ξενούτσικος ψυχομαχεῖ σοῦ καραβιοῦ σὴν πρύμῃ
μάννα δὲν ἔχει νὰ τὸν κλαίει, κύρη νὰ τὸν λυπᾶται
οὐτ' ἀδελφὸ οὐτ' ἀδελφὴ οὔτε κανεῖν σὸν κόσμο
Τὸν κλαίει ἡ νύχτα κ' ἡ αὐγή, τ' ἀστρὶ μὲ τὸ φεγγάρι
τὸν λέει ὁ καπιτάνιος του, τὸν λέει ὁ γιαγιάς του
-Σήκου, ξένε μου, κάθησε καὶ πιάσε τὸ τιμόνι
νὰ κουμαντάρεις τὸν καιρὸ νὰ πιάσουμε λιμῶνα
-Ἐγὼ σᾶς λέω δὲν πορῶ καὶ σεῖς μὲ λέτε σήκου!
Πιασεῖτε με νὰ σηκωθῶ, βαλεῖτε με νὰ κάτσω
φερεῖτε με τὴν χάρτα μου τὴν ἀργυρὴ πουσούλα
νὰ κουμαντάρω τὸν καιρὸ νὰ πιάσουμε λιμῶνα
Θωρεῖς κι αὐτόνα τὸν βουνὸ τὸν ἀσπροχιονισμένο;
Ἐκεῖ νὰ πᾶ' ν' ἀράξουμε, νὰ πιάσουμε λιμῶνα
Ζερβά ρίξει τὸ σίδερο, δεξιὰ τὸ παλαμάρι
στεῖλε τὸν μοῦτσο σὸ νερό, τὸν μάγερα σὰ ξύλα
στεῖλε τὰ κεμιτζόπουλα ν' ἀνοίξουνε τὸ μνημὰ μ'
ἐκεῖ σὴ θάλασσα κοντὰ ἐκεῖ σὸ μοναστήρι
ν' ακοῦν θάλασσας φωνή, κεμιτζιδοῦν λαλία
Κι ἀπάνω σὸ κεφάλι μου φυτέψετε μιὰ 'λαία
καὶ σῆς ἐλαίας σὸ κλωνὶ κρεμάστε μιὰ καντήλα
ὅταν περνᾷ ὁ κύρης μου, λάδι νὰ τὴν γεμῶνει
κι' ὄντις περνᾷ ἡ καλίτσα μου ν' ἀνάφτει τὸ φτίλι.

γιαγιάς: γραφιάς - πουσούλα: πυξίδα - κεμιτζιδοῦν: γεμιτζήδων (ναυτόπου-
λων).

Σχόλιο

Τραγούδι μᾶλλον ἐπιτραπέζιο.

10. ΝΥΧΤΑ 'ΤΟ

(Κώστας Γεωργιάδης / Γιώργος Καμπουριανίδης, 1982)

♩ = 100

Νύ - χτα 'το νύ - χτα 'το, νύ - χτα 'το ποιος μας εί - δε, το

βρά - δυ που σε φί - λη - σα, δια - βό - λου κό - ρη

μά - τια, δια - βό - λου κό - ρη μά - τια.

10. ΝΥΧΤΑ 'ΤΟ

- Νύχτα 'το, νύχτα 'το, νύχτα 'το, ποιός μᾶς εἶδε
 τὸ βράδυ πού (τὴ νύχτα ὅταν) σὲ φίλησα (διαβόλου κόρη μάτια)
 εἶδε μας, εἶδε μας, εἶδε μας τὸ φεγγάρι
 μᾶς εἶδεν ἄστρος κι αὐγερ'νός (διαβόλου κόρη μάτια).
- 5 Ὁ ἥλιος βαρυνέκλινε, τὴν θάλασσα τὸ εἶπε,
 ἡ θάλασσα εἰς τὰ κουπιὰ καὶ τὰ κουπιὰ τὸν ναῦτη
 κι ὁ ναύτης τὸ τραβῶδανε σοῦ καραβιοῦ σὴν πρύμνη.
- Κόκκινα χεῖλη φίλησα κ' ἐβάφαν τὰ δικά μου
 ἄσπρο μαντήλι τὰ 'συρα κ' ἐβάφεν τὸ μαντήλι
- 10 σὲ ριὸν ποτάμι τό 'πλυνα κ' ἐβάφεν τὸ ποτάμι
 κατέβ' αὐτὸς νὰ πιεῖ νερὸ κ' ἐβάφεν τὸ φτερό του
 ἐβγήκε καὶ ἐφώνᾳξε ὅλην τὴν Ρωμανία
 σὴν δύση, σὴν ἀνατολὴ καὶ σὴν Καρμανία.
- Ποιός ἔχ' ἀσήμι ἄδολο καὶ μάλαγμα καθάρειο
- 15 καὶ κροσιακὸ κατόλικο νὰ βάψω τὸ φτερό μου;
 Βασιλοπούλλα τ' ἄκουσε ἀπὸ ψηλὸ παλάτι.
- Ἐχω ἀσήμι ἄδολο καὶ μάλαγμα καθάρειο,
 καὶ κροσιακὸ κατόλικο νὰ βάψεις τὸ φτερό σου.

ριόν: ὠραῖο.

Σχόλιο

Τραγούδι πιθανὸν χορευτικόν.

11. ΤΟ ΚΑΤΕΡΓΟ

(Γιώργος Καμπουριανίδης, 1989)

♩~110
Επώδός

Το κά-τερ-γο το κά-τερ-γο, ας το πω να μην το πω, πι

κά-πα λάμ-δα γιώ-τα, ήλ-θε η Πα-να-γιώ-τα, πι

κά-πα λάμ-δα γιώ-τα, της μά-νας σου η ρό-κα. 1.Νύ -

χτα 'το νύ-χτα 'το, νύ-χτα 'το ποιος μας εί-δε, τη

νύ-χταό-ταν σε φί-λη-σα, δια-βό-λου κό-ρη

μά-τα. 2.Εί-δε μας εί-δε μας...

Στροφή

11. ΤΟ ΚΑΤΕΡΓΟ

Σχόλιο

Ίδιο κείμενο με τὸ προηγούμενο (ἀρ. 10), ἀλλὰ με ἐπωδὸ καὶ διαφορετικὴ μελωδία. Ἡ ἐπωδὸς ἐδῶ ξανατραγουδήθηκε μετὰ τὸν ἑβδομο καὶ ἕνατο στίχο. Ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου μετὰ τὸ δωδέκατο στίχο εἰπώθηκε μιλητά.

12. ΕΓΩ 'ΜΑΙ ΞΕΝΟΣ ΚΙ ΟΡΦΑΝΟΣ

(Γιώργος Καμπουργιανίδης, 1989)

♩ ~110

Ε - γώ 'μαι ξέ- νος κορ- φα - νός, και πορ- πα-τού- σα μο - να - χός,

την α-γά... την α-γά-πη μου γυ-ρεύ-ω, και το σπί... και το σπί-τι της δεν ξέ-ρω.

12. ΕΓΩ 'ΜΑΙ ΞΕΝΟΣ ΚΙ ΟΡΦΑΝΟΣ

Ἐγώ 'μαι ξένος κι ὀρφανός
 Καὶ πορπατοῦσα μοναχός
 Τὴν ἀγάπη μου γυρεύω
 Καὶ τὸ σπίτι της δὲν ξέρω

Ἐπῆρα τὸ δρομὶ δρομὶ
 Μαργιολεμένο μου κορμὶ
 Τ' ὠριὸν τὸ μονοπάτι
 Βάσανα πόχ' ἢ ἀγάπη

Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε
 Κι ἀγάπη της μὲ τρέλανε
 Σῆς ἀγαπῶ τοῖς πόρτες
 Μαθεμένος κι ἀπὸ πρῶτες

Ἡῦρα τοῖς πόρτες σφαλιχτές
 Κλάψητε μάκρια σὰν βροχές
 Καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα
 Κλάψετε μάκρια μ' καημένα

Κόρ' ἂν κοιμᾶσαι ξύπνησε
 Κ' ἐμὲν τὸν ξένο μίλησε

Κι ἂν εἶσαι ξύπνος λάλει
Κιτρολεμονιάς κλωνάρι

Κι ἂν εἶσαι μὲ τὸ μάγουλο
Μαέσιο τριαντάφυλλο
Ὑγεία σου καὶ χαρὰ σου
Πάλ' ἐγὼ σὴν ἀγκαλιά σου

Σὴν ξενιτεῖα θεὸ νὰ διαβῶ
Πές με τί νὰ σὲ στείλω
Ἀργυρὸ χρυσὸ μου μῆλο

Μῆλ' ἂν σὲ στείλω σέπεται
Κυδῶνι μαρασκᾶται
Ἡ ἀγάπη συλλογᾶται:

-Τὰ φύλλα μαραῖζονται
Καὶ τ' ἄστρι κομποδέται
-Κόρη ἔρχουμαι τὴν Πέφτη

Κι ἂν θέλεις τὴν Παρασκευὴ
Μαῖλ ὀλτοῦμ πῖρ κιουζελέ
Κι ἂν θέλεις τὸ Σαββάτο
Πάει ὁ νοῦς μ' ἀπάνω κάτω

Κι ἂν θέλεις τὴν Κυριακὴ
Γαρούφαλό μου κιουὺλ κιουλί
Ἄν θέλεις τὴ Δευτέρα
Πλουμιστὴ μου περιστέρα

Ἄν θέλεις Τριτονήμερα
Σκλάβος εἶμαι σὰ σίδερα
Κι ἂν θέλεις τὴν Τετάρτη
Σ' εἶσ' ἡ πρώτη μου ἀγάπη

μάκια: μάτια - Μαέσιο: Μαγιάτικο - μαρασκᾶται: μαραίνεται - μαραῖζονται: μαραίνονται - κομποδέται: σφίγγεται - μαῖλ ὀλτοῦμ πῖρ κιουζελέ (τουρκ.): ἔρω-τεῦτηκα μὰ ὁμορφη - κιουὺλ κιουλί (τουρκ.): τριανταφυλλιάς τριαντάφυλλο.

Σχόλιο

Τραγοῦδι χορευτικὸ στὰ βήματα τοῦ Συρτοῦ ἢ τοῦ Χασάπικου.

13. Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΙΤΕΤΖΗ

(Γιώργος Καμπουριανίδης, 1931)

♩ ~100 Χασάπικο
(Λύρα)

Αφού ξαναπαίζεται όλο αρκετές φορές,
ακολουθεί η παρακάτω κατάληξη σε ελεύθερο χρόνο.

meno mosso ♩ ~80
A piacere

acc 3

rit... 5 5

13. Ο ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΙΤΕΤΖΗ (Ινέπολις)

Όργανικό

Σχόλιο

Ο χορός αυτός είναι τὸ ἔργο κάποιου Πίτετζη, δημοφιλοῦς λυράρη. Ὅσοι τὸν ἤξεραν διηγοῦνται ὅτι ἦταν πολὺ φτωχὸς ἀλλὰ ἐξαιρετικὰ κεφάτος καὶ εὐθυμος. Πέθανε πρὶν τὸ 1922. Ἐπαγγελλόταν τὸν ψαρὰ καὶ τὸν ἀχθοφόρο. Ὁ χορὸς αὐτὸς ἠχογραφήθηκε ἐνῶ παράλληλα χόρευαν πιασμένες ἀπὸ τοὺς ὤμους οἱ παριστάμενες γυναῖκες ἀπ' τὴν Ἰνέπολη, τῶν ὁποίων ἀκούγονται στὸ δίσκο οἱ πατημασιὲς κι οἱ ὁμιλίες. Στὴν ἐκτέλεση τοῦ 1931 ποὺ ὑπερτερεῖ τῆς μεταγενέστερης προστέθηκε ἡ νεότερη κατάληξη, καθὼς ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα τῆς τότε, κόπηκε λόγῳ ἑλλειψῆς χρόνου καὶ χώρου.

14. ΓΙΑΡ ΓΙΑΡ
(Γιώργος Καμπουριανίδης, 1982)

$\text{♩} \sim 170$
(Λύρα)

Fine

DC al Fine